

Dalst.

Den 11 Augustus 1899 bezocht ik deze gemeente; ik reed van Lindenhoven over Tolst naar Valkenswaard; van daar naar Dommelen, vervolgens over Uisterhoven naar Bergschenhoek; daarna terug naar Valkenswaard, alwaar ik een trein naar den Bosch nam. — Ik ontheet te Valkenswaard in de herberg van Bots.

Op het raadhuis te Tolst vond ik B. en W., met wie ik mij gern een tijd onderhouden kon, omdat niemand zich voor die audiëntie had aangemeld. Ik bracht met B. en W. een kort bericht aan de openbare school, alwaar ik in de hoogste klasje een les in het lezen bijwoorde; het onderwijs beviel mij wel. — B. en W. waren uiterst tevreden over het hoofd der school, een jonge man, sinds ± een jaar te Tolst benaamd. Hij is zeer akend en toch houden de kinderen veel van hem; vooral zorgt hij er ook voor, dat de kinderen zich op straat behoorlijk gedragen; volgens B. en W. maakt dat onder behoorlijk schoolhoofd zeer veel leeuwen hebben overgedaan.

Daarna ging ik met B. en W. de eigendommen van de gemeente bekijken; Tolst heeft uitgestrekte heidevelden, gelegen tussen Tolst en Gleze, ter plaatse van "Meeuwenveld" en "Tolsterhiet". De heide wordt gebruikt om te vlaagen en te turven; de oppervlakte daarvan wordt jaarlijks minder; om de 15 jaren kan de heide afgevlaid worden; om de 25 tot 30 jaren kan men turven.

B. en W. zouden goede vlaaiuorden aanleggen; ze zagen op legen de uitgang, omdat ze een lange afstand losstaan moesten maken. Ze waren groenolien niet zeker van den goede uitslag. Ik gaf hen in overweging om aan te vankelijk een goed plan te maken door deskundigen, bijvoorbeeld de heidemaatschappij, en een alleen lot uitvering over te gaan, wanneer deskundigen hen den goede uitslag degeven garanderen.

Tolst bezit ook dennenboschen (grote den, zoowel als fijne den) van welke enkele goede groei; men blijft ijerig bosch aanleggen, in 1898 plantte men 80.000 stuks per hectare; in 1899 hoopte men te kunnen tot 100.000 stuks. Men leeft bosch aan, slechts voordeel, deels om niet genoegdaad te zijn om te bedelen: het is dus

Talst.

eene manier van menschenschaffing. — Bij den aanleg der boschen is het niet noodig, dat de grond ontgaat wordt; er wordt een zeer diepe greppel gegraven; daaren plant men de jonge plantjes; deze zijn dan tenens tegen hervigen wind beschut. Als de mast een jaar of 4 oud is, wordt de grond weer gelijk opgemaakt, en des nacht een beetje grond ~~aan~~ den wach van den stam op de wortels gebracht; dat schijnt den graci eer te brengen.

De secretaris van Talst is een eenvoudig, goedmoedig man; hij vertelde aan Klaasens, dat hij onder ogen voldoende behoorlijk was voor het werk, dat hij leverde. Dik neemt niet weg, dat hij zijne zaken goed in ope hand.

De aanzienlijkste ingezetene van Talst is de wasbleekster Vosler; volgens B. en W. is zijn zaak de grootste van de provincie, en maakt hij enorme zaken doen met het buitenland, vooral met Poodland en met Frankrijk. Een der zoons van Vosler is voorstander voor zijns vaders zaak in Frankrijk (nog buren Darijs, zoals B. en W. zeiden) overtuigzaam.

Den 1 juli 1903 kwam ik weer in Talst. Van Eindhoven reed ik eerst naar Borculo; daarom ontbeet ik te Valkenswaard bij Krol (waar juist de inrichting dat een tamelijk groot hotel verbaasd wordt); van daarop ging ik naar Domme, ten, en vervolgens naar Talst, om den stoffe naar Eindhoven terug te rijden.

Voor de dienststie had zich weer niemand aangemeld; ik had dus volop tijd om met B. en W. te praten. —

De redelijkheid van de bevolking laat niet te wenschen over: geen opduromogen leeuwijken (althans hoogst zelden); eveneens bijna nooit een onvliegige geboorte; geen herbergoverbedrijven wegens niet in acht nemen politieuer; geen openbare dronkenschap.

De bevolking, — die gehiel en uitsluitend bestaat uit Katholieken — leeft rustig en vredig onder elkaar; sinds de wijziging der leeuwiel is er nog nooit gestemd: steeds — last, slechts op 30 juni ll. — werden de leden van den gemeenteraad bij candidaatsstelling gekozen.

De raadsleden waren nog al goed over de gehalte gemeente

Talst.

verspreid: Klink woont op heuvelrand; van Togt op heuvel, eind, welhouder v. d. Velden op het sloot; burgemeester van Vorstenbosch, welhouder v. d. Sanden, en de raadsleden v. d. Ven en Vraster wonen in de koren.

Men heeft nu geen vlaaiweide omsingeld; men schrijft nu nog voor de kosten van een te groeven doornveldstrook van 300 meter; ~~opbrengst van slechts~~ dat 2 fl. t. welke voor vlaaiweiden geschikt zijn, kunnen een dergelijke uitgaf niet goed maken. Men hooppt op den duur welter meer in de buurt te krijgen, waanneer die nieuwe eigenaar van het land te kleine niet zijn ontevredenheid meer in de buurt zal zijn gehoorig; men hooppt dan het water te gebruiken, doch hem eerst gedient heeft.

Men blijft steeds beschouwingen; alles in alles te samen zal maar nu een 20 fl. t. hebben; meest alles jonge boschen. —

De jaarthuif op de gemeentegronden bereikt slechts fl 35 op; verklaard aan Duran te Waalre.

Het een berwerp op Helvoirt, Daan Schijndel enz. heb ik B. en W. geraden het onderhoud der waterleidingen ten laste van de gemeente te nemen; het schijnt, dat de leeuwen daar nog al over moeite hadden.

Men beslaagt over de grote onderhoudskosten van den weg talst — Waalre; men beweert, dat het oprecht bij den aanleg van den weg slecht was, en dat de leeuwen daarover te mer van elkaar liepen. —

Opmerkelijke is Dr. Salter uit Spoorleem, voor de voorraad, die krijgt hij fl 40; voor de doodsleuven wordt hij per visie betaald; voor verpleging van de armen wordt hij door den aannemer behaald. —

De bestand van de behaeflige klasse is openlig; het algemeen aannemer komt met zijn jaarlijksche rekening voor dat. —

Opduromogen minnelinge komt in ~~Talst~~ Talst niet voor. —

B. en W. beweerdten, dat de meeste pastoren steeds gepast hadden, nu deze overleden was, diens opvolger een nieuwe kerk wilde bouwen; de oude was leelijk, hecht en sterk, en groot genoeg voor de behaefte. — Hij gaf toen den burgemeester, die kerkenmeester is, in bevolking, te beschouwen een liefde huis te verkrijgen, in plaats van een nieuwe kerk; bij de oprichting van een liefdeluis zijn de belangen van de gemeente

Salst.

zoo maar bekrachten, zooveel financieel, door ontklanting van de openbare school, als redelijk om den gelukkigen invlaed die bij de oprichting door leefdeuzers van deze op de bewalling uitgaat.

B. en W. verhelden mij, dat het hoofd der school een vrouw, bemeerde vrouw had gehuwd, de dochter van den heerent Borrenberg en uit Stratum. — Borrenberg, afkomstig uit Bergisch, heeft door het koopen van huizen in Duitschland, en het verkoopen van dat huur in New York, een groot fortuin gemaakt, en heeft zich thens een mooi villa gebouwd in Stratum. — De onderwijsserwing was niet voldaende voor de vrouw van het hoofd der school, die zal nu door het schoolhoofd verhuurd worden, terwijl hij zelf een goede villa met moeien huur voor een behoorlijke kleine prijs aankoopt. —

Het raadhuis te Salst is vergaen van de miser; men sprak er in vollen ernst over, hithom die reden op te duiken.

Den 10 Maart 1904 kwam ik weer in Salst; van uit den Bosch had ik eerst Stratum bezocht; later ging ik nog naar Waalre; van Salst-Waalre keerde ik 's avonds naar den Bosch terug.

Voor de aankondige had zich niemand aangemeld.

Van B. en W. vernam ik, dat men eindelijk was begonnen met den aanleg van volkuurwinden; men had deze winter 5½ bl. A. door de Kleilei 11th latere moede brengen, welke in klei zouden bezadigt worden; per bl. A. zouden de kosten ± f 100 bedragen; men stelde zich van de onderneming een succes voor. —

Bij B. en W. sterk aangedrongen op het aanleggen van een uitvoerig register der gemeentelijke bezittingen, indien alle de houtsomtrek de exploitabilie der verschillende perceelen even, ras en uitvoering werden beschreven.

Hun blijft ook nog steeds bosch aanleggen; kort brandde een 4 jarij bosch af; desnietteminstaande hiel men zich tot niet tegen brand verzekeren, omdat de premie 200 baag is.

Hun opf a an den pad van f 1200 in de kosten van den bouw van de nieuwe kerk; kosten van klokspuindes even. het

Salst.

nu da door de gemeente betaald welg 60 per jaar, kunnen in lich vervolg ten last van de kerk.

Sterk aangedrongen op den bouw van een nieuw Raadhuis, het tegenwoordige is te klein, verzaakt van rocht en zit vol mieren; men denkt er sterk over om daarheen over te gaan, maar heeft geen goede plaats om te bouwen; de grond om het tegenwoordige Raadhuis behoort aan den wasbleker Koster; deze betaalt f 500 voor het plekje grond, waarop het Raadhuis staat; hij ziet dat Raadhuis ovaarne amouren, om daardoor het gericht te wijzen van uit zijn nieuw gebouwde woning op den Kijfslweg; — ik geloof wel, dat er binnenkort een nieuw Raadhuis zal verrijzen.

Er hebben zich Fransche duslers in de gemeente gevestigd; nu enige van die duslers Hollandsch gescreed hebben, werd door hen een bewaarschool, en een huus- en kruischool opgericht; men hoopt zeer, dat zij ook een leerschool zullen openen.

Moraliteit van bewalling blijft groot; geen dronkenschap, geen gedwongen huwelijken, geen onwettige geboorten, geen abnormale grote kindersterfte.

Aanraade wordt niet geleden; de woningen, ook de minste, zijn volgens B. en W. zeer behoorlijk.

Hun was zeer ingenomen met de constanterheid, dat het nieuwe provinciale Reglement het onderhoude van de waterleidingen op de gemeente had gebracht, al zeg men ook wat op tegen de onkosten, welke daartegenover de gemeente gesteld werden de eerste 30 jaren vooral, zon niette maken.

Bij den bouw der nieuwe kerk had de levensweg Salst-Waalre veel geleden; sinds een paar jaren hoeft men jaarljks opvoekheien (16x16), en straatte die in de rust aan, diepe gedeelten van den weg; die bleven ^{dag} liegen, dan de kleins houtjes van den weg. Bij het verwaaie van huare vracht, een meende dit jaer (1907) den weg meer over zijn gehuile lengte in bepaalde spaden staot te liggen. —

Nel de oude Maatsche kerk wordt ofgbraken want men een nieuw lighenkunje bouwen; het oude lighenkunje was nl. tegen de oude kerk aangebruid. Binnenkort haopt men daarheen over te gaan. —

Salst.

Dien 28 April 1911 bezocht ik Maalre, Salst en Lijster. Van het station te Salst - Maalre vond ik mijnen rijtuig. Ik bracht keerde ik via Lindhoven naar 's Hertogenbosch. — Sinds mijn voorig bezoch bewaarde een nieuw Thomaskerk, beroemd een liefdadigheid (Zusters van Vught); op de openbare school, die te klein geworden was, is thans meer ruimte plaats; gemeente gaf f 4000 voor liefdadigheid. — Binnen 14 dagen zal de besteding plaats hebben van een nieuw Thomashuis; de plannen werden ontworpen door Koker, den gemeente architect van Lindhoven. Ik mocht er aandachtig op, dat er maar één stoel, plaats kon, nl in de Koninkzaal, en dat de secretarie niet verwoest kon worden; bovendien was er niet voldoende oogkund op kostruimte, tot berging van stukken, matrijzen en archief. —

Gemeente heeft hicas 1021. t. ontgeven tot natuurnatuur, dat zal ± f 2000 gehast hebben; daarbij stond men nog voor f 1000 kunstwerk, terwijl de verpachting reeds f 400 afbrengt. Voor rente en aflossing blijft dus f 300 beschikbaar. Bouwdeel plantte men langs de meidens canadai's, die zeer goed groeien, en later een aardig kapitaal zullen verlegeren.

Gemeente heeft een groot 3621. t. moest, vooral jonge bosch, die het goed daer; men wil dit jaar ook oude houten bomen aan daarmede den boom van het nieuwe Thomashuis betalen. —

Allen blauw over het water; de geurige watermalen staet veel huibaot, maar nog veel meer die te Lindhoven; men houdt de sluis te Lindhoven veel te lang gesloten, middelernij hadden heel wat heimolen en onder water; brek Lindhoven de sluizen, dan is men in Salst in een dag af die het water krijgt.

Er is in Salst alleen een burgerlijke begraafplaats, die echter juist als een Katholieke begraafplaats is ingericht, niet een Calvarieberg enz. Onder den Calvarieberg is het kerkje.

Zieh gaat den menschen in Salst goed; de blazende in desprae draagt daarom veel bij; barmoede wordt nu niet

Salst.

geleden; de algemene huishoud der belangrijke klasse is gunstig. De mensen wonen meestal in eigen woningen; die gehuurd wonen betalen f 1. tot f 1. 15.

Voor staatsboschheuer valt men niets; men blijft gauwe baas in eigen huis.

De Fransche Zusters zijn weer vertrokken; ze vonden in Salst geen bestaan; zij gingen gedeeltelijk naar Limburg, en werden gedeeltelijk verdeeld over verschillende kloosters in België.

Dien 27 juni 1916 bezocht ik per auto van uit Lindhoven de gemeenten Salst, Dommelen en Riel, lopen.

Het is de laatste maal, dat ik daar burgemeester van Voetenbosch ontmoet; hij heeft nl. ontzag gevraagd. Hij had zich niet moeite nog de knappen van het Thomashuis opgemerkt: hij lijk nl in hoge mate aan rheumatiek en loopt op twee stokken.

Het hem gaf een goed ambtenaar been; der hoog jaare heeft hij eerblijk en trouwbaar best vermogen de belangen van de gemeente Salst behartigd. —

Hij heeft meer een wens, nl dat de gemeentesecretaris van Salst, de kleer van Dommelen, hem als burgemeester moge volgen; door dat van Dommelen met zijn dochter verloofd is, bleef dan voor hem de band met de gemeente Salst ook nog enigermate bestaan.

De industrie heeft geen reden van klagen; de schoenfabriek, die wegens de tijds omstandigheden een jaar gesloten was, werkt weer evenals voorheen, en schept veel orders — vooral voor het leger — te hebben.

De wasblekerij gaf berichtgevoerd goed; de drie firmanten Kester, vader en twee zoons, wachten in drie mooie villa's ^{op} het kerige plein te Salst; maar hun uit doen en later te voordeelen, moeten ze veel geld verdienen.

De wasfachij en weverij is nog wel een grote zaak, maar juist als weert en levensprijs die bijgebouwd, veel een bedrijf, dat het de menschen goed doet. —

Saltst.

De mesfiermakenij is het eigendom van een der twee meubelhouders, die met eigen valk de zaak drijft; hij heeft nog voor een jv grondstof in het voor ogen; als dan de voorlog niet uit is, zal hij wel moeten stop zetten; hij weet nl. geen ontbrekende stof uit Duitschland te zullen kunnen krijgen.

De beschrijving van de exploitatie der gemeentelijke bezittingen heeft de beveiligemeester, ten gevolge van de drukte der tijdsomstandigheden, niet bij kunnen houden. De financiële resultaten zijn gunstig. Er zijn 12 bl. A. nabuurwijken, ± 50 bl. A. dennenbosch en circa 600 canadair's.

Het gaat den buren nog al goed; zij zijn met 130 koeien aangesloten aan de stoomzuivelfabriek te Valkenswaard.

Den vierde baerderijen langs de Dommel haadden waterschade ten gevolge van het hoge water.

Het nieuwe Raadhuis is een net gebouwtje, dat voor de gemeente voldoende ruimte biedt: secretarie, raadszaal, en kamers voor het kadaster. — Daar, onder gelegenheid tot herging van kunstwerk

Den 14 augustus 1920 keerde ik weer in Saltst.

De gemeenteraadsverkiezingen 1919 brachten twee nieuwe Raadsleden, beide arbeider, en twee andere meubelhouders.

Ook hier is de woningnood groot; nu 6 enige 12 arbeiderswoningen; dat kost de gemeente 50 jv lang $12 \times f60 = f420$. — Op den duur zullen er nog wel een paar woningen moeten blijven.

Gemeente is druk aan het ontginnen en is daarmede buitengevochtig geweest! Bij 8 enige 6 enige een baerderij en verhuurde die met 30 bl. A. grond aan een rijke boer uit de Veenster; toe deze betaalt 6% van de stichtings kosten van de baerderij, en bovendien per bl. A. de eerste drie jaren f10.— en de volgende 25 jaren f40.—

Het laagspanningsnet voor de elektriciteit kost ± f9000,- men rekent dat het bedrijf zich na drie jaar

Saltst.

zal dekken.

Gaane te Roosendaal had veel geld voorgeschaten aan Blaple Farm te Dappe (Vlaardingen); de zaak marcheerde niet; om zijn geld te redden werd er een Naam. Vennootschap opgericht; daarin werden ingebracht de leeuweij te Dappe en drie ouder statum (halot); Gaane gaf daardoor het eerste jv 6%; dat is uithoudsel; na dien geen dividend meer verdient. — Blaple Farm bewoed zeer duur 9% bl. A. door halot ontgaan gronden.

Geen waterschade; ook niet van de watermolens te Dappes en Eindhoven; de gronden langs de Tonguep lijden veel van de droogte.

Halot geeft geen subsidie aan armenbestuur; een aftrekking van het arme gele loon is in voordeing.

Halot wil zelfstandig blijven; de financiën maken dat mogelijk. Voor een vereniging met vele gemeente ook, voelt men niets.

De hoofdelijke overslag bedraagt f5000.— = 1 $\frac{1}{10}$ %.

Als de canadair's welke langs de wegen staan, gehakt zullen zijn, wil men geen nieuwe planten; de bederven de wegen.

Het gaat den buren vrij goed; aantal koeien blijft stationair; er heerscht nog al moeil- en klauwster, gelukkig geen leeuwdaarig soort.